

BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

Simu Nam. + 255 24 2230602/1

Fax Nam. + 255 24 2230215

Tovuti: www.zanzibarassembly.go.tz

SANDUKU LA BARUA 902,
ZANZIBAR

Barua Pepe: zahore@zanlink.com

MUHTASARI WA RIPOTI YA KAMATI YA KUCHUNGUZA NA KUDHIBITI HESABU ZA SERIKALI NA MASHIRIKA YA UMMA (PAC) YA BARAZA LA WAWAKILISHI KWA MWAKA 2017/2018

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, naomba nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa kutujaalia na kutuwezesha kuhudhuria kikao hiki tukiwa wazima wa afya.

Aidha, nikushukuru wewe Mheshimiwa Spika kwa kuniruhusu na kunipa fursa ya kusimama mbele ya chombo hiki kwa nia ya kuwasilisha Ripoti ya Kazi ya Kamati ya Kuchunguza na Kudhibiti Hesabu za Serikali na Mashirika ya Umma ya Baraza la Wawakilishi kwa mwaka wa 2017/2018 kwa mujibu wa kanuni ya 108(14) ya Kanuni za Baraza la Wawakilishi la Zanzibar Toleo la 2016.

Mheshimiwa Spika, napenda kutoa shukurani za dhati kwa Kamati za Mfuko wa Maendeleo ya Jimbo, Wizara, Mashirika na Taasisi zote za Serikali kwa mashikiano yao dhati waliyoipatia Kamati hii wakati inatekeleza majukumu yake ya kikatiba.

Shukurani pia ziwafikie Watendaji wote wa Ofisi ya Mdhhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu kwa kupitia kiongozi wao, kwa mashirikiano yao makubwa kwa Kamati hii.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya PAC inatoa shukurani kwa Afisi ya Baraza la Wawakilishi la Zanzibar na Wizara ya Fedha na Mipango kwa kuiandalia Kamati hii mafunzo mbali mbali ili iweze kutekeleza vyema majukumu yake kitaalamu na kwa ufanisi.

Mheshimiwa Spika, tunatoa shukurani za pekee kwa Katibu pamoja na watendaji wote wa Afisi ya Baraza kwa mashirikiano yao makubwa waliyotupatia kwa kipindi chote ambacho Kamati ya PAC inatekeleza majukumu yake.

Mwisho ila sio mwisho kwa umuhimu, natoa pongezi na shukurani kwa Wajumbe wa Kamati hii kwa mashirikiano na kazi kubwa ya kuzipitia, kuzichambua na kuzifanyia kazi Ripoti za Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu zinazopokelewa na Kamati kutoka kwa Baraza hili kwa kila mwaka.

Mheshimiwa Spika, Kamati hii inaundwa na Wajumbe 7 na Sekretarieti ya Watendaji watatu kama ifuatavyo:

Wajumbe wa Kamati

1. Mhe. Miraji Khamis Mussa	-	Mwenyekiti.
2. Mhe. Shaib Said Ali	-	Makamo Mwenyekiti.
3. Mhe. Abdalla Maulid Diwani	-	Mjumbe
4. Mhe. Dkt. Makame Ali Ussi	-	Mjumbe
5. Mhe. Mtumwa Peya Yussuf	-	Mjumbe
6. Mhe. Rashid Makame Shamsi	-	Mjumbe
7. Mhe. Salma Mussa Bilali	-	Mjumbe

Sekretarieti ya Kamati

Sekretarieti ya Kamati hii inajumuisha Makatibu wa Kamati na Afisa wa Ofisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kama wafuatao:-

1. Ndg. Nasra Awadh Salmin	-	Katibu
2. Ndg. Haji Khatib Haji	-	Katibu
3. Ndg. Wahida Mohamed Hafidh	-	Afisa wa Ofisi ya Mdhibiti

2.0 YALIYOBAINIKA KWA KILA RIPOTI

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2017/2018 Kamati ya PAC ilizifanyia kazi Ripoti tatu kama ifuatavyo:

1. Ripoti ya Ukaguzi wa Hesabu za Serikali kwa Mfuko wa Maendeleo ya Jimbo (CDF) kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2011 hadi mwaka 2015 ambayo haikumalizika kufanyiwa kazi katika mwaka wa fedha uliopita;
2. Ripoti ya Ukaguzi wa Hesabu za Serikali kwa Mawizara ya Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar kwa mwaka wa fedha 2014/2015; na

3. Ripoti ya Ukaguzi wa Hesabu kwa Mashirika na Taasisi za Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar kwa mwaka wa fedha 2014/2015.

Yafuatayo ni mambo yaliyobainika kwa kila Ripoti:

2.1 RIPOTI YA UKAGUZI WA HESABU ZA SERIKALI KWA MFUKO WA MAENDELEO YA JIMBO (CDF) KATIKA KIPINDI CHA KUENZIA MWAKA 2011 HADI MWAKA 2015

Mheshimiwa Spika, Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar iliingiza jumla ya Tsh. 60,000,000 kwa kila Jimbo kwa ajili ya Mfuko wa Maendeleo ya Jimbo, fedha hizo zilitumika kuanzia mwaka 2011 hadi mwaka 2015.

Mheshimiwa Spika, itakumbukwa kuwa katika mwaka wa fedha 2016/2017, Kamati ya PAC ilifanikiwa kufanya ukaguzi katika Majimbo 9 tu kati ya majimbo 49 yaliyoingiziwa fedha. Hivyo, Kamati hii iliendelea kuyafanyia kazi katika mwaka huu Majimbo 40 na kukamilisha shughuli hiyo.

Mheshimiwa Spika, ingawa katika mwaka 2010 – 2015, Zanzibar ilikuwa na jumla ya majimbo 50 ya uchaguzi, hata hivyo, Kamati hii iliyafanyia uchunguzi majimbo 49 kwa kuwa ndio majimbo yaliyokubali kupokea fedha hizo.

Mheshimiwa Spika, kwa mshangao mkubwa napenda kuliarifu Baraza lako Tukufu kuwa jimbo pekee ambalo halikupokea fedha hizo ni Jimbo la Mji Mkongwe kutokana na sababu anazozijua aliyekuwa Mwakilishi wa Jimbo. Kitendo hicho ni kuwanyima haki ya kupata maendeleo wananchi wa jimbo hilo ingawa fedha hizo ni chache lakini Wahenga wamesema “*Haba na haba hujaza kibaba*”.

Mheshimiwa Spika, kati ya Majimbo 49 yaliyofanyiwa ukaguzi na Kamati hii ni majimbo 41 yaliyotoa mashirikiano ya dhati kwa Kamati ya PAC na majimbo 8 hayakutoa mashirikino kutokana na sababu zilizoelezwa kwa kina kwenye Ripoti yetu ya Kamati.

Mheshimiwa Spika, naomba kuyataja majimbo ambayo hayakutoa ushirikiano kwa Kamati hii kama ifuatavyo:-

- i. Jimbo la Donge;
- ii. Jimbo la Uzini;
- iii. Jimbo la Magogoni;
- iv. Jimbo la Mgogoni;
- v. Jimbo la Ole;
- vi. Jimbo la Mkwajuni;
- vii. Jimbo la Jang’ombe; na
- viii. Jimbo la Nungwi.

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla Kamati ya PAC imeridhishwa na matumizi ya fedha kwa baadhi ya majimbo, hata hivyo, Kamati haikuridhishwa na matumizi ya fedha yaliyofanywa na baadhi ya majimbo kutokana na sababu zifuatazo:

- (a) Kamati za Maendeleo ya Jimbo zimetumia fedha za jimbo kwa ile miradi ambayo haikubaliki kisheria;
- (b) Matumizi ya fedha yalifanywa kwa kutumia “pro forma invoice”;
- (c) Asilimia kubwa ya matumizi yaliyofanywa hayakuwa na vielelezo vya kuthibitisha matumizi hayo ingawa Kamati hii iliikagua miradi iliyotajwa na kuridhika na miradi hiyo;
- (d) Kamati za Maendeleo ya Jimbo hazitekelezi miradi ambayo imejaza kwenye fomu za maombi ya miradi zilizowasilishwa na kupitishwa na Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais;
- (e) Kamati za Maendeleo ya Jimbo zilishindwa kuomba ridhaa kwa Katibu Mkuu – Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais pale inapobadilisha miradi;
- (f) Kwa yale majimbo yaliyokuwa na fedha za bakaa, yalizitumia fedha hizo kinyume na utaratibu uliowekwa.
- (g) Hakuna kiwango maalum cha ulipaji wa posho kwa Wajumbe wa Kamati za Jimbo na kupelekea baadhi yao kupeana posho kubwa.

Mheshimiwa Spika, sababu nyengine ni kama zinavyoonekana kwenye Ripoti yetu katika kila jimbo husika kwenye eneo la uchunguzi wa Kamati ya PAC.

Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha kuwa kasoro hizo hazijitokezi tena katika awamu hii, Kamati yetu ilipendekeza yafuatayo:

- (a) Kamati za Maendeleo ya Jimbo zitekeleze miradi ambayo imejazwa kwenye fomu ya maombi iliyowasilishwa kwa Katibu Mkuu – Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais. Hii ni kutokana na kuwa miradi hiyo hufanyiwa uhakiki “certification” na Ofisi hiyo, kwani baadhi ya Majimbo yalitekeleza miradi ambayo utekelezaji wake ulikwama na kupelekea fedha hizo kutumika bila ya kupatikana tija iliyokusudiwa.
- (b) Kamati za Maendeleo ya Jimbo ziomba ridhaa kwa Katibu Mkuu – Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais endapo inahitaji kubadilisha miradi ili kuwa na uwiano wa taarifa wakati wa kuwasilisha ripoti sambamba na kufanyiwa tathmini miradi hiyo.

- (c) Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais iendelee kutoa mafunzo kwa Kamati za Maendeleo ya Majimbo juu ya matumizi bora ya fedha hizo kwani imebainika kuwa baadhi ya Kamati bado zinatekeleza miradi hiyo kinyume na matakwa ya Sheria inayohusiana na Mfuko wa Jimbo.
- (d) Kamati za Maendeleo ya Jimbo zihakikishe kuwa zinatumia fedha za jimbo kwa ile miradi inayokubalika tu kisheria.
- (e) Kwa mujibu wa kifungu cha 8(4) cha Sheria ya Mfuko wa Maendeleo ya Jimbo Namba 2 ya mwaka 2012, Kamati ya Mfuko wa Maendeleo ya Jimbo ibaki na nyaraka asili (original documents) na nakala (copies) za nyaraka hizo ndizo zinazopaswa kuwasilishwa kwa Katibu Mkuu - Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais.
- (f) Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais ichukue juhudi za haraka kuhakikisha kuwa inajenga Ofisi za Majimbo kwa Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi ili Ofisi hizo ziweze kutumika katika shughuli za maendeleo za jimbo pamoja na kuhifadhi nyaraka mbali mbali zitakazotumika jimboni hapo sambamba na kuepusha usumbufu kwa wale watakaohitaji nyaraka yoyote.
- (g) Kamati za Maendeleo ya Jimbo zisichanganye matumizi ya fedha za Mfuko wa Jimbo na matumizi mengine yanayofanywa Jimboni hapo kama vile msaada anaotoa Mwakilishi, Mbunge, Diwani nakadhalika ili kuweza kupata hesabu sahihi ya fedha za Mfuko.
- (h) Serikali ijitahidi kutoa fedha za Mfuko wa Maendeleo ya Jimbo kwa wakati ili jimbo liweze kutekeleza miradi yake kwa wakati.
- (i) Ofisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ihakikishe kuwa inafanya ukaguzi wa fedha hizi kila mwaka kama inavyofanya kwa Mawizara, Taasisi na Mashirika ya Umma ili iweze kupata taarifa sahihi juu ya matumizi ya fedha hizo. Hii ni kutokana na kuwa kitendo cha kuchelewa kufanya ukaguzi kinawapelekea watendaji wa Jimbo kushindwa kukumbuka kila taarifa.

Mheshimiwa Spika, mapendekezo yetu mengine ni kama yanavyoonekana kwenye Ripoti yetu ya Kamati.

2.2.0 RIPOTI YA UKAGUZI WA HESABU ZA SERIKALI KWA MAWIZARA YA SERIKALI YA MAPINDUZI YA ZANZIBAR KWA MWAKA WA FEDHA 2014/2015

Mheshimiwa Spika,

Katika kutekeleza majukumu yake ya kuchunguza Hesabu za Serikali, Kamati ya PAC ilifanya uchunguzi katika Wizara mbalimbali za SMZ katika masuala mbalimbali yaliyobainishwa katika Ripoti ya Ukaguzi ya Mwaka 2014/2015,

2.2.1 MAENEO AMBAYO UCHUNGUZI WA KAMATI YA PAC ULILENGA

Mheshimiwa Spika, Katika kuifuatilia Ripoti ya Mdhhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka 2014/2015, Uchunguzi wa Kamati ya PAC ulilenga katika maeneo makuu mawili yafuatayo:

- i. Taarifa za Mapato na Matumizi.
- ii. Ukiukwaji wa taratibu za fedha na ununuzi uliofanywa na Wizara

Taarifa za Mapato na Matumizi

Mheshimiwa Spika, Katika uchunguzi wa taarifa za mapato, Kamati imebaini kutofanyika kwa tathmini ya kutosha juu ya vyanzo vya mapato vilivyomo katika Wizara na Taasisi mbalimbali ili kujua uwezo halisi wa vyanzo hivyo katika kutoa mapato hayo. Hali hii imepelekea baadhi ya vyanzo vya mapato kuwekewa makisio ya kukusanya mapato wasiyo na uwezo nayo na hivyo kuifanya bajeti katika eneo la mapato kukosa uhalisia.

Mheshimiwa Spika, Miongoni mwa taasisi zilizokumbwa na hali hii ni Chuo cha Mafunzo ambacho kwa mwaka wa fedha 2014/2015 kilikadiriwa kukusanya jumla ya shilingi 41,000,000 ambapo hadi kufikia Juni 2015 jumla ya shilingi 12,000,000 zilikusanywa sawa na asilimia 30 tu ya makadirio. Kutokana na hali hiyo Kamati imeishauri Wizara ya Fedha na Mipango ishirikiane na taasisi husika katika kufanya tathmini ya vyanzo vya mapato na uwezo wake ili bajeti inayopangwa iwe na uhalisia.

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo, Kamati imebaini kuwepo kwa hali ya kunyang'anyiana mapato ambapo chanzo kimoja cha mapato hutozwa na taasisi

tofauti hususan baina ya Serikali Kuu na Serikali za Mitaa. Baadhi ya vyanzo vinavyoonekana kugombaniwa ni vyanzo vya maliasili, uingizaji wa mifugo, ada za utalii na michezo ya baharini. Ingawa kuna jitihada zinazofanyika za kutatua hali hiyo, changamoto hiyo bado inaendelea na kuwasumbua wananchi wetu. Hivyo, Kamati inaiomba Serikali iandae utaratibu mzuri wa utozaji kodi katika maeneo hayo mawili ya Serikali ili kuondoa kero kwa wananchi wetu.

Mheshimiwa Spika, wakati ilipokuwa katika Bodi ya Uhaulishaji Ardhi, Zanzibar, Kamati ya PAC ilisikitishwa baada ya kubaini kuwa Serikali imekuwa ikikosa mapato mengi kutokana kutokusanywa kwa kodi ya "Capital Gain Tax" hapa Zanzibar ambayo kwa mujibu wa Sheria za nchi, kodi hii inatakiwa ikusanywe na Mamlaka ya Mapato ya Tanzania (TRA) ingawa ilielezwa kuwa Mamlaka hiyo inaonekana kukusanya kodi hiyo kwa upande wa Tanzania Bara tu.

Mheshimiwa Spika, "Capital Gains Tax (CGT)" ni aina ya kodi ya ziada ya mapato ambayo ni faida inayotambuliwa kwenye mauziano ya mali ambayo ni kubwa zaidi kuliko kiwango cha mauziano ya awali. Aina maarufu ya "Capital Gains Tax" (CGT) ni ile inayotokana na mali zisizohamishika. Kodi hii ina uhusiano wa karibu sana na suala la uhaulishaji ardhi kwa kuwa uhaulishaji wowote wa ardhi utatakiwa kulipiwa "CGT". Kodi hii hutozwa kwa Muhaulishaji anapohaulisha mali (haki ya matumizi ya ardhi) yake kwa Muhaulishwaji. Faida anayoipata Muhaulishaji katika uhaulishaji huu atailipia kodi kwa kiwango kitakachopendekezwa.

Mheshimiwa Spika, Kwa kuwa kumekuwa na ongezeko kubwa la maombi ya uhaulishaji wa ardhi hapa Zanzibar, na kwa kuwa Serikali hukosa mapato mengi kwa kutokusanywa kodi ya "Capital Gain Tax" inayotokana na uhaulishaji ardhi, Kamati ya PAC inaishauri Serikali kufanya juhudi za makusudi zikazoweza kutozwa kwa kodi hii hapa Zanzibar ili Serikali iweze kuongeza mapato yake kadri inavyostahiki.

Mheshimiwa Spika, Katika eneo la matumizi, Kamati imebaini kuwa matumizi mengi ya Serikali yamefanywa bila ya kufanyiwa na kufuata Mpango wa Manunuzi wa Mwaka (Annual Procurement Plan). Aidha, katika Taasisi nyingi hasa katika Serikali za Mitaa zilikuwa zikifanya matumizi yao bila hata kuwepo kwa Mpango wenyewe wa Manunuzi.

Mheshimiwa Spika, kutokana na hali hiyo Kamati imezishauri Taasisi za Serikali kuhakikisha kuwa zinaandaa Mipango yao vizuri na utekelezaji wa Bajeti zao unaenda sambamba na Mipango Kazi na Mipango ya Manunuzi ya Taasisi zao, sambamba na kufanya matumizi yake kwa kuzingatia thamani halisi ya fedha (value for money) ili kuepusha fedha za umma kutumika kinyume na matarajio.

Ukiukwaji wa Taratibu za Ununuzi

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Ripoti ya Ukaguzi, jumla ya shilingi 294,638,795 zimetumika katika ununuzi wa kazi na vifaa mbalimbali vya Serikali kinyume na taratibu za ununuzi. Aidha, katika uchunguzi wake juu ya Hoja hizo, Kamati imebaini kasoro mbalimbali katika shughuli hizo za ununuzi kama ifuatavyo:-

- a. Kutokuwepo kwa Bodi halali za Zabuni hasa katika Serikali za Mitaa.
- b. Kutoshirikishwa kwa Bodi za Zabuni katika ununuzi na uondoshaji wa mali za umma katika Taasisi zenye Bodi halali za zabuni.
- c. Ukiukwaji wa hatua zinazostahiki katika mchakato wenyewe wa zabuni.
- d. Umakini mdogo wa baadhi ya watendaji wanapofanya kazi za ununuzi wa mali za umma.
- e. Kasoro katika zabuni za kazi za ujenzi.
- f. Ukoefu wa taaluma ya taratibu za ununuzi kwa baadhi ya watendaji wanaohusika na kazi za ununuzi.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya kifungu cha 10(1) cha Sheria ya Manunuzi na Uondoshaji wa Mali za Umma (Namba 9 ya 2005) ambayo ndio iliyokuwa ikitumika kipindi hicho cha 2014/2015, na kwa mujibu wa kifungu cha 27(1) cha sheria mpya ya Ununuzi na Uondoshaji wa Mali za Umma, Namba 11 ya 2016, Bodi ya Zabuni katika taasisi ya umma ndio yenye mamlaka ya kushughulikia masuala ya ununuzi na uondoshaji wa mali, huduma na kazi katika taasisi husika.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya PAC imebaini kuwa baadhi ya taasisi za umma hazina Bodi halali za Zabuni katika Taasisi zao na badala yake huteuliwa kikundi fulani tu cha watu kinyume na utaratibu kushughulikia masuala ya ununuzi. Aidha,

kwa zile Taasisi za umma ambazo zina Bodi halali za Zabuni, zimekuwa hazizishirikishi Bodi zao kwa sababu tu wanazozijua wao binafsi.

Mheshimiwa Spika, tatizo la kutokuwepo kwa Bodi halali za Zabuni pamoja na kasoro nyengine za manunuzi limebainika katika Halmashauri ya Wilaya Kaskazini "B" wakati Kamati ya PAC ilipokuwa ikiifuatilia Hoja Namba 15.15.inayohusu Ununuzi wa gari mbili (Fuso na Toyota Hiace) kwa gharama ya shilingi 55,700,000 bila ya kufuata taratibu za Ununuzi pamoja na Hoja Namba 15.15.2 inayohusu Ujenzi wa Chinjio la Wanyama (Donge Muwanda) shilingi 33,000,000 bila ya kufuata taratibu za kumpata mzabuni wa ujenzi huo.

Mheshimiwa Spika, hali kama hii imejitikiza katika Jeshi la Kujenga Uchumi wakati Kamati ilipokuwa ikifuatilia Hoja Namba 15.2.1 inayohusu Ukiukwaji wa Taratibu za Manunuzi katika Ununuzi wa Gari (Nissan Civilian) shilingi 46,020,000, ambapo pamoja na kasoro mbalimbali zilizobainika katika mchakato wa ununuzi wa gari hiyo, Kamati imebaini kasoro hata katika umiliki wa gari husika. Hii ni kutokana na kuwa tangu mwaka 2014/2015 gari hiyo iliponunuliwa, bado kadi ya umiliki wa gari ina jina la mmiliki mwengine badala ya mmiliki wa hivi sasa ambao ni Jeshi la Kujenga Uchumi.

Mheshimiwa Spika, cha kusikitisha zaidi tatizo la kutoshirikishwa kwa Bodi ya Zabuni limebainika pia, kwa Wizara ya Fedha na Mipango, Wizara ambayo ni msimamizi mkuu wa mapato na matumizi ya fedha za umma. Kasoro hiyo imebainika wakati Kamati ya PAC ilipokuwa ikifuatilia Hoja Namba 19.1.3 inayohusu Dosari zilizojitokeza katika Ununuzi wa matajuri (makasha) yaliyogharimu shilingi 38,135,593 ambapo makasha hayo yalinunuliwa kinyume na utaratibu kwa kutoihusishwa Bodi ya Zabuni.

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo, Kamati ya PAC imebaini kuwa kumekuwa na ufahamu finyu wa taratibu za ununuzi wa mali za umma ambapo baadhi ya watendaji wanaohusika wamekuwa wakinunua kienyeji mali kwa ajili ya Serikali. Hali hii imebainika kwa kiasi kikubwa katika Serikali za Mitaa na na baadhi ya Idara Maalum za SMZ.

Mheshimiwa Spika, kutokana na kasoro hizo, Kamati ya PAC imeitaka Serikali kufanya juhudi za makusudi za kutoa elimu ya kutosha juu ya Sheria mpya ya

Ununuzi na Uondoshaji wa Mali za Umma katika ngazi zote za Serikali. Aidha, Kamati inawataka watendaji wote wanaohusika katika shughuli za manunuzi kufanya juhudi ya kuzifahamu na kuzifuata kikamilifu Sheria zilizopo na kuachana na tamaa na visingizio visivyo vya msingi vinavyoweza kuwaingiza katika makosa.

Ukiukwaji wa taratibu za fedha

Mheshimiwa Spika, katika ukiukwaji wa taratibu za fedha zilizoainishwa katika Ripoti ya Ukaguzi, Kamati imebaini kasoro mbalimbali katika maeneo makubwa yafuatayo:-

- i. Uhaulishaji wa fedha za Serikali kinyume na taratibu zilizowekwa.
- ii. Kukosekana kwa vielelezo vya matumizi ya fedha.
- iii. Ucheleweshaji wa mapato kupelekwa benki.

Mheshimiwa Spika, Kanuni ya 51(1) – (8) ya Kanuni za Fedha za mwaka 2005 ambazo ndizo zilizokuwa zikitumika kwa kipindi hicho cha 2014/2015 imeelezea utaratibu mzima wa uhaulishaji wa fedha za umma katika vifungu mbali mbali vya matumizi vilivyomo ndani ya Fungu (Vote) husika, pindi inapohitajika kufanya hivyo.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeshtushwa sana kuona kwamba baadhi ya fedha za umma zimekuwa zikihaulishwa kinyume na taratibu za fedha zilizopo. Imebainika kuwa baadhi ya Maafisa Masuul walioaminiwa kushika nyadhifa hizo wamekuwa wakitumia mamlaka yao vibaya kwa kuhaulisha fedha za umma kienyeji ndani ya Taasisi zao kwa kisingizio cha udharura au shinikizo (pressure) kutoka sehemu fulani. Kwa kuwa baadhi ya Maafisa Masuul hao ni wazoefu katika nyadhifa hizo, Kamati ya PAC inaona kuwa hufanya hivyo kwa sababu ya mazoea na urafiki uliojengeka kati yao na viongozi wa Wizara ya Fedha wanaohusika na uidhinishaji wa uhaulishaji wa fedha au kwa utashi wao binafsi.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeyabaini haya katika Wizara ya Ardhi, Maji, Nishati na Mazingira wakati ilipokuwa ikifuatilia Hoja Namba 26.1.3 inayohusu Matumizi ya Fedha za Mamlaka ya Uthibiti wa Huduma za Maji na Nishati Zanzibar (ZURA) katika kazi zisizohusiana na ZURA shilingi 38,889,982. Aidha, hali hii pia imebainika kwa Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi wakati Kamati ilipokuwa ikifuatilia Hoja mbalimbali katika Wizara hiyo. Kutokana na hali hiyo,

Kamati ya PAC inawaomba Maofisa Masuul kutekeleza majukumu yao kwa mujibu wa Sheria na taratibu zilizopo kwa kuwa wao ndio wasimamizi wa matumizi ya fedha za umma katika Taasisi wanazoziongoza.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa kanuni ya 95(4) ya Kanuni za Fedha za Umma za 2005 ambazo ndizo zilizohusika wakati wa Ukaguzi huu wa 2014/2015, hati ya malipo isiyotimia kwa kukosekana kwa vielelezo vinavyohusika na malipo hayo (supporting documents), itahesabika kuwa hati hiyo imekosekana (haipo). Aidha, kwa mujibu wa Ripoti ya Ukaguzi wa 2014/2015 jumla ya shilingi 634,330,960 zimeripotwa kukosa vielelezo na baadhi yake kukosa maelezo wakati wa Ukaguzi.

Mheshimiwa Spika, kukosekana kwa vielelezo vya malipo zikiwemo stakabadhi za malipo vinavyothibitisha uhalali wa malipo hayo ni kiashiria cha upotevu mkubwa wa fedha za umma na hali hiyo hutoa sura ya shaka ya "kuliwa" kwa fedha za umma na watendaji wasio na uadilifu na wala uzalendo,

Udhaifu katika uandaaji na usimamizi wa mikataba ya Serikali.

Mheshimiwa Spika, sote tunafahamu kuwa miongoni mwa majukumu ya Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali ni kuhakiki na kuchunguza kwa makini mikataba mbalimbali ambayo Serikali inaingia kati yake na nchi, kampuni au taasisi fulani. Katika kutekeleza jukumu hilo Ofisi hiyo hupaswa kuangalia kila kipengele cha mkataba husika ili kuondoa uwezekano wa athari mbaya kwa Serikali na kujiridhisha kama mkataba husika unakidhi au kuzingatia maslahi ya Taifa, ili hatimae iweze kuishauri vyema Serikali.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kazi nzuri inayofanywa na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu, Zanzibar katika kutekeleza majukumu yake mbalimbali, Kamati ya PAC imebaini kuwa bado Ofisi hii ina udhaifu katika baadhi ya maeneo hususan katika Kitengo cha Mikataba kwa kukosa Wanasheria wa kutosha waliobobea na weledi katika uandaaji wa mikataba inayogusa nyanja mbambali ikiwemo nyanja ya ujenzi.

Mheshimiwa Spika, hili limedhihirika wakati Kamati ya PAC ilipokuwa ikifuatilia Hoja Namba 29.1.1 inayohusu Ucheleweshwaji wa Uwekaji wa Tatan Katika Kiwanja cha Michezo cha Gombani uliogharimu Dola za Kimarekani 339,891.8.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa miongoni mwa sababu zilizochelewesha uwekaji wa Tatan katika Uwanja huo ni kwamba wakati Kampuni iliyopewa kazi ya awali ya kuweka "base" ya uwanja huo kabla ya kuwekwa tatan ilipokuwa ikifanya kazi zake kulitokea uharibifu wa mifumo ya kupitisha maji (drainage system) iliyokuwepo katika uwanja huo. Hivyo, kutokana na ukweli kuwa masharti ya mkataba hayakumbana Mkandarasi juu ya kulipa gharama kwa kile kitendo cha uharibifu. Hivyo basi, Serikali iliamua kusitisha mkataba na Mkandarasi huyo wakati tayari alikuwa ameshalipwa baadhi ya fedha. Kitendo hiki kimeitia hasara kubwa Serikali.

Mheshimiwa Spika, ingawa Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Mipango alipokuwa akijibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Suleiman Sarahan Said katika kikao cha 4 cha Mkutano huu wa Baraza unaoendelea, tarehe 12/2/2018, alieleza kuwa suala la Serikali kuingia mkataba kati yake na chombo kingine linafanywa kwa umahiri mkubwa, na kwa sasa mikataba yote ya Serikali inapaswa kuwasilishwa Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa kupitiwa na kupata ushauri wa kisheria. Hata hivyo, Kamati ya PAC inaona bado Ofisi hii haina Wanasheria "nguli" wa kutosha na baadhi yao hushindwa kujua mambo ya kuzingatiwa katika aina husika ya mkataba, jambo ambalo linachangia kwa kiasi kikubwa kwa Serikali kuingia kwenye mikataba isiyo na tija.

Mheshimiwa Spika, kwa upande mwingine, Kamati ya PAC imegundua kuwa kuna tatizo la usimamizi wa mikataba kwa Taasisi za Serikali na kupelekea asilimia kubwa ya miradi ya maendeleo kutekelezwa chini ya kiwango kinachostahili.

Mheshimiwa Spika, kutokana na yote hayo, Kamati ya PAC inaishauri Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kuongeza juhudi ya kupata Wanasheria wenye taaluma za fani mbali mbali ili iweze kuandaa mikataba itakayokidhi haja na kuepusha hasara zisizo za lazima kwa Serikali. Aidha, Taasisi za Serikali kwa upande wao zinapaswa kuhakikisha kuwa zinasimamia ipasavyo mikataba mbali mbali inayoingia Serikali ili kulinda fedha za umma.

**Uwekaji usioridhisha wa kumbukumbu za mali za umma na usimamaizi
mbovu wa mali hizo.**

Mheshimiwa Spika, Mbali ya raslimali fedha, mtaji mkubwa wa Serikali ni mali mbalimbali zinazomilikiwa na Serikali kwa niaba ya wananchi, ziwe ni zenye kuhamishika na zisizo hamishika. Aidha, ni ukweli ulio wazi kuwa Serikali hutumia fedha nyingi kwa ajili ya kununua vifaa na mali ambapo huzitumia raslimali hizi katika kujiendesha kiuchumi

Mheshimiwa Spika, Ni kitu cha kusikitisha sana kuona hadi leo, Taasisi nyingi za Serikali zinaonesha udhaifu katika uwekaji wa kumbukumbu wa mali za Serikali kwa kutokuwa na Daftari stahiki la Mali za Kudumu (Fixed Asset Register) au kwa kutoziorodhesha mali hizo katika utaratibu na muongozo unaokubalika na Serikali.

Aidha, kuna baadhi ya Taasisi haziorodheshi mali zote ilizonazo katika Daftari hilo hususan majengo na huorodhesha baadhi tu ya mali zinazomilikiwa bila ya kuainisha thamani ya mali na vifaa hivyo pamoja na pahala vilipo. Hali hii inatokezea wakati tayari Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango imeshatoa muongozo maalum juu ya uingizaji wa kumbukumbu katika Daftari hilo, lakini bado Taasisi nyingi hazijaanza kuufuata.

Mheshimiwa Spika, Tukumbuke kuwa "*Mali bila Daftari Hughibu bila Khabar*", hivyo, ni vyema Taasisi za Serikali zinawa na Daftari hilo.

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo, Kamati imebaini kuwepo kwa usimamizi mbovu wa mali na vifaa vya Serikali vikiwemo magari ambapo imebainika kuwa baadhi ya gari za Serikali zilizoharibika zimeachwa kwa muda mrefu katika gereji za watu binafsi.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya PAC imelibaini hili ilipokuwa inafuatilia Hoja za Mahkama Kuu ambapo jumla ya gari tatu zimetetelekeza kwa chombo hiki, kwa mfano: gari Namba SMZ 223 A na SMZ 229 A zimebainika kuwa zipo gereji na SMZ 220 A imewekwa Kijangwani kituo cha zamani cha mabasi bila ya shughuli yoyote.

Mheshimiwa Spika, Mazingira yote haya ndio yanayopelekea upotevu wa mali na vifaa vya Serikali na pia kupelekea wajanja kujimilikisha mali za umma kwa njia za udanganyifu.

Mheshimiwa Spika, kutokana na hali hiyo, Kamati ya PAC inawataka wahusika wote wa utunzaji wa mali za umma katika Taasisi za Serikali kwenda Wizara ya Fedha na Mipango ili kupata muongozo juu ya mfumo wa utunzaji wa kumbukumbu za mali za umma unaokubalika na Serikali. Aidha, Kamati inawataka viongozi katika Taasisi za umma kuwa wasimamizi wazuri wa mali za Serikali kwa kuhakikisha kuwa mali na vifaa hivyo vinatunzwa na kutumika kwa mujibu wa taratibu zilizopo.

Madeni

Mheshimiwa Spika, Ripoti ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha 2014/2015 imeanisha madeni mbali mbali kati ya Taasisi za Serikali na baina ya Taasisi za Serikali na Taasisi binafsi. Hali ya kuwepo kwa mlolongo wa hesabu za madeni katika vitabu vya Mdhibiti kati ya Taasisi za Umma, sio tu huathiri sura ya Taasisi katika ufungaji wa mahesabu ya Serikali kwa mwaka, lakini pia huathiri utekelezaji wa bajeti ya Taasisi husika.

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa deni huwa na pande mbili (Mdai au Mdaiwa), kuna Taasisi zimeripotwa kudaiwa na kudai na nyengine zimeripotwa kudai tu kutokana na huduma wanazozitoa. Taasisi zilizoripotwa kudai ni Jeshi la Kujenga Uchumi (JKU) linaloidai Mamlaka ya Maji (ZAWA) shilingi 12,600,000, Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka kupitia Kituo cha Mafunzo ya Sheria na Utafiti shilingi 41,688,000. Aidha, Kamati ya PAC imebaini kuwa Wakala wa Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali imekuwa ikilidai Jeshi la Polisi katika Mikoa mbalimbali ya Zanzibar kutokana na ada ya kufanya uchunguzi wa vielelezo mbalimbali vinavyopelekwa katika maabara hiyo.

Mheshimiwa Spika, Baraza la Manispaa Mjini pia limeripotwa kudaiwa na wafanyabiashara mbalimbali kutokana na vifaa na huduma mbalimbali ambazo wafanyabiashara hao huzitoa kwa Baraza hilo. Pia, Baraza hilo limekuwa likidai kampuni mbalimbali hasa kutokana na ada ya mabango ya matangazo.

Mheshimiwa Spika, wakati Kamati ya PAC ikifuatilia Hoja Namba 15.2.3 inayohusu deni la JKU linaloidai Mamlaka ya Maji (ZAWA) shilingi 12,600,000 kutokana na huduma ya ulinzi inayoitoa, Kamati ilibaini kuwa licha ya deni hilo kuongezeka na kufikia hadi shilingi 19,800,000, zipo taasisi nyengine zinazodaiwa deni kubwa na JKU ikiwemo Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)

Mheshimiwa Spika, kutokana na kuendelea kuwepo kwa madeni hayo kwa kipindi kirefu, pamoja na Jeshi hilo kuendeleza juhudi za kudai madeni hayo, Kamati ya PAC imelishauri JKU kuandaa utaratibu mpya wa malipo na kuzitaka Taasisi inazozipatia huduma za ulinzi kufanya malipo kwanza (pre paid), kabla ya kuwapatia huduma hiyo.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Baraza la Manispaa, Kamati ya PAC inapenda kutoa shukurani na pongezi za dhati kwa Baraza hilo kwani baada ya Kamati hii kufanya kikao na viongozi wa Baraza hilo na wafanyabiashara juu ya deni liliokuwa inadaiwa Baraza hilo na wafanyabiashara mbalimbali, viongozi wa Baraza hilo waliongeza kasi ya kulipa madeni hayo kwa kiasi kikubwa. Ni matumaini ya Kamati hii kuwa viongozi wa Baraza hilo wataendeleza moyo wao wa kiungwana waliouonesha na kuendelea kuwalipa wafanyabiashara madeni yao yaliyobakia ili wafanyabiashara hao waweze kuendesha biashara zao bila ya hofu ya kufilisika kwani "*Dawa ya Deni ni Kulipa*".

Ukodishwaji wa Maduka ya Chuo cha Mafunzo

Mheshimiwa Spika, Hoja Namba 15.3.1 inayohusu Ukodishwaji wa maduka yaliyopo katika Chuo cha Mafunzo imeripotiwa katika Ripoti ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu. Kwa mujibu wa Ripoti hiyo ni kwamba waliokodishwa maduka hayo walitakiwa kujenga maduka na maghala kwa gharama zao bila ya kuwepo kwa mkataba maalum kuhusiana na ujenzi huo. Aidha, kila mteja alijenga kulingana na mahitaji yake na kupelekea kutofautiana kwa gharama zilizotumika kwa maduka hayo. Pia, iliripotiwa kuwa, kwa vile wateja walijenga kwa gharama zao, Chuo cha Mafunzo kinalazimika kufidia gharama hizo na kukosa mapato yanayotokana na ukodishwaji wa milango hiyo kwa muda usiojulikana.

Mheshimiwa Spika, baada ya kufuatilia Hoja hii, Kamati ya PAC ilielezwa na kubaini yafuatayo.

- i. Maduka hayo yapo 24 ambayo yanasimamiwa na wafanya biashara tofauti ambao wanauza bidhaa tofauti kulingana na mahitaji ya wananchi.
- ii. Maduka haya yamekodishwa kwa wafanyabishara kwa utaratibu wa kutumia mikataba ambayo wanaijaza mara baada ya kuanza biashara. Maduka haya yanabakia kwa kipindi chote yakiwa chini ya usimamizi wa mfanyabiashara husika hadi pale muda wake wa kodi utakapomalizika.
- iii. Hesabu ya malipo ilikuwa inafanywa kwa utaratibu wa 1/3 ambapo sehemu ya 2/3 hubakizwa kwa mfanyabiashara na kujilipa gharama alizozitumia kwenye ujenzi wake. Malipo hayo hufanyika kila mwisho wa mwezi ambapo kodi iliyokuwa inalipwa ni shilingi za kitanzania 70,000/= kwa duka moja.
- iv. Chuo cha mafunzo hakikuandaa BoQ awali ambayo ingeonesha mita za mraba (square meter) na gharama ambazo zingetumika katika ujenzi wa maduka hayo.
- v. Viongozi wa Chuo cha Mafunzo wa wakati huo waliwaamini tu wafanyabiashara hao na kuwaruhusu kujenga kila mmoja akijega kwa gharama zake. Hali hiyo, imesababisha ugumu wa kuthibitisha uhalisia wa gharama zilizotumika ambapo baadhi ya gharama hizo ni kubwa mno na haziendani na uhalisia.
- vi. Kila mkodishwaji ana muda wake anaotakiwa awe ameshamaliza malipo.
- vii. Kamati maalum imeundwa ili kufanya tathimini na kujua thamani halisi ya ujenzi huo pamoja kushughulikia kasoro nyenginezo zilizojitokeza katika maduka hayo.
- viii. Hadi sasa Chuo cha Mafunzo hakijapatiwa hati miliki ya eneo hilo la maduka ingawa eneo hilo limeshapimwa na taratibu za kupata hati miliki hiyo zinaendelea, Changamoto iliyopo ni mawasiliano baina ya Chuo cha Mafunzo na Idara ya Upimaji.
- ix. Baadhi ya mikataba ina kasoro za kutojazwa kikamilifu ikiwemo kutojazwa majina na saini za wakodishwaji katika baadhi ya sehemu zilizoainishwa kufanywa hivyo.
- x. Kodi iliyokuwa inatozwa ya Tsh. 70,000 kwa mwezi kwa kila duka ni ndogo ikilinganishwa na hali ya soko (market value) ya sasa ilivyo na eneo halisi la maduka hayo lilipo.

Mheshimiwa Spika, kutokana na yote hayo, Kamati ya PAC imetoa mapendekezo kadhaa yakiwemo haya yafuatayo:

- i. Viongozi wa Chuo cha Mafunzo pamoja na wa Idara nyengine maalum wazingatie Sheria na taratibu za nchi kwanza kabla ya kutoa maelekezo au kuanzisha jambo ili maelekezo yao yaende sambamba na misingi ya Sheria hizo na kuepusha kuitia hasara Serikali.
- ii. Uongozi wa Chuo uhakikishe kuwa mikataba ya ukodishwaji wa maduka inajazwa kikamilifu ili kuepusha migogoro inayoweza kujitokeza juu ya utekelezaji wa mikataba hiyo.
- iii. Kamati ya tathmini ya ujenzi wa maduka hayo ifanye kazi zake kwa umakini zaidi ili kuhakikisha kasoro zilizojitokeza juu ya ujenzi wa maduka hayo hazitokei tena.

Mheshimiwa Spika, Kufuatia majadiliano ya Kamati hii na Uongozi wa Chuo hiki, Kamati ya PAC ilipokea barua ya tarehe 23 Novemba, 2017 yenye kumbukumbu nambari MF/B.111/VOL.II/18 na nakala ya barua hiyo kutumwa kwa Katibu Mkuu Wizara ya Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa, Serikali za Mitaa na Idara Maalum za SMZ inayoeleza kutekelezwa kwa baadhi ya mapendekezo ya Kamati hii. Miongoni mwa mapendekezo hayo ni pamoja na:-

- i. Uongozi wa Chuo cha Mafunzo kuvipitia upya viwango vya kodi za maduka hayo ili vilingane na hali ya soko ya sasa hivi na eneo lililopo maduka hayo ili kuweza kusaidia kuongeza mapato ya Serikali.
- ii. Uongozi wa Chuo cha Mafunzo ulifanya kikao na wafanyabiashara na kukubaliana gharama za maduka kwa sasa zitakuwa shilingi 130,000 kwa mwezi, na malipo haya yataanza kulipwa mwezi wa Januari, 2018 kwa utaratibu wa mchanganuo kupitia gharama za ujenzi zilizotumika bila kukata moja ya tatu (1/3).
- iii. Malipo haya yatakatwa kwa mwaka mzima ambapo gharama hizo zitapanda kila mwaka kwa gharama ya kiasi kisichozidi asilimia kumi (10%).

Mheshimiwa Spika, Kamati ya PAC imeona ilieleze suala hili kwa urefu kidogo kutokana na umuhimu wake na ni imani yetu kuwa suala hili limeanza kutekelezwa.

2.3 RIPOTI YA UKAGUZI WA HESABU KWA MASHIRIKA NA TAASISI ZA SERIKALI YA MAPINDUZI YA ZANZIBAR KWA MWAKA WA FEDHA 2014/2015

Mheshimiwa Spika, kutokana na ufinyu wa muda, katika mwaka huu wa fedha, Kamati ya PAC ilibahatika kulikagua Shirika moja tu ambalo ni Shirika la Umeme (ZECO). Katika ukaguzi wake, Kamati hii ilibaini kuwa mapato ya Shirika la Umeme yanazidi kuimarika kila mwaka, hii ni kutokana na kuwa, katika mwaka wa fedha 2012/2013 Shirika hili lilikusanya Tsh. 46,751,577,193, mwaka 2013/2014 lilikusanya Tsh. 57,006,231,214 na mwaka 2014/2015 Shirika la Umeme lilikusanya Tsh. 63,607,465,185.08.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya PAC inazipongeza juhudi hizo, ingawa kwa upande wa matumizi Shirika la Umeme yamekuwa yakiongezeka kila mwaka. Kwani katika mwaka 2012/2013 Shirika hili lilitumia Tsh. 18,217,899,282, mwaka 2013/2014 lilitumia Tsh. 20,741,907,023 na kwa mwaka wa fedha 2014/2015 Shirika la Umeme lilitumia Tsh. 25,855,637,592.12.

Mheshimiwa Spika, licha ya ongezeko la matumizi hayo, Kamati ya PAC imeridhika na sababu ilizoelezwa na Shirika hili la kupelekea kuongezeka kwa matumizi hayo.

Mheshimiwa Spika, baadhi ya sababu hizo ni pamoja na mabadiliko ya mfumo wa maposho kwa wafanyakazi kwa kuweka posho maalum ili kuwapa moyo wafanyakazi hao kutokana na kuimarika kwa utendaji pamoja na uwepo wa ajira mpya kwa mwaka wa fedha 2014/2015 ambapo jumla ya wafanyakazi 67 waliajiriwa.

Sambamba na hayo, Shirika la Umeme katika mwaka huu wa fedha lilimtumia Wakala wa Usafirishaji na Utoaji wa Vifaa (Clearing and Forwarding) katika kusafirisha vifaa vyake badala ya kutumia watu wa kawaida, ingawa huduma ya watu wa kawaida ni rahisi ukilinganisha na ile ya Wakala. Hata hivyo, baadhi ya watu wa kawaida hawana stakabadhi za malipo na endapo Shirika lingewapa watu hao wangekosa kupata hati hiyo muhimu jambo ambalo ni kinyume na utaratibu za malipo.

Mheshimiwa Spika, pamoja na sababu zote hizo zilizoelezwa, Kamati ya PAC imebaini kuwa sababu kubwa iliyopelekea ongezeko hilo ni Shirika la Umeme kushindwa kukadiria vizuri bajeti yake.

Mheshimiwa Spika, kutoka na hali hiyo, Kamati ya PAC ililitaka Shirika hili kuwa makini wakati wa kuandaa bajeti yake ili kuepusha kasoro zisizo za lazima.

Aidha, Kamati ya PAC imeunga mkono juhudi ya Shirika la kuwasomesha baadhi ya Watendaji wake kuhusiana na shughuli ya usafirishaji na utoaji wa vifaa, jambo hili kwa kiasi kikubwa linaweza kulisaidia Shirika kubana matumizi yake.

Mheshimiwa Spika, kutokana na maelezo yote hayo, Kamati ya PAC baada ya kukamilisha ukaguzi wake imeridhika na utendaji wa ZECO na hivyo, imehisi ni vyema Shirika hili likapata Hati Inayoridhisha ili kulitia moyo Shirika hilo.

Mheshimiwa Spika, Kamati hii imebaini kuwa kasoro zilizobainika na Mkaguzi Mkuu na kupelekea Shirika hili kupewa Hati Isiyoridhisha zimefanywa pia na Taasisi nyengine za Serikali kama vile: iliyokuwa Wizara ya Kilimo na Maliasili, Wizara ya Ardhi, Wizara ya Fedha na Mipango lakini Taasisi hizo zimepata Hati Inayoridhisha.

3.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, Naomba uniruhusu kwa kusema kuwa wananchi wenzetu tunao wawakilisha katika chombo hiki kutoka majimboni mwetu wengi wao wana hali ngumu ya uchumi. Tegemeo pekee lililobakia kwao ni uendelezaji wa Serikali makini na inayowajibika pamoja na kuwapatia huduma bora wananchi wake.

Tegemeo jengine, sambamba na hilo ni kwa chombo hiki cha Kutunga Sheria na kuisimamia Serikali, chombo ambacho kina wawakilishi makini wenye nia ya kuisimamia ipasavyo Serikali kwa faida ya wananchi.

Mheshimiwa Spika, Kwa mnasaba wa matumaini waliyonayo wananchi wetu kwa Serikali yao, ni wajibu wa Serikali sasa kujidhatiti kujenga uchumi kwa kuongeza wigo wa vyanzo vya mapato, kukusanya kodi na kuthibiti mianya ya uvujaji wa mapato na udhibiti wa matumizi. Hata hivyo, haitakuwa na maana hata kidogo kama hakutakuwa na matumizi mazuri ya fedha na raslimali za nchi kwa faida ya wananchi na hii ndio maana ya Utawala Bora.

Mheshimiwa Spika, Narudia tena kuipongeza Serikali kwa kuweka misingi ya Utawala Bora kwa kuanzisha taasisi za kudhibiti na kuchunguza hesabu za Serikali, kuweka sheria mpya zinazosimamia mwenendo wa fedha na ununuzi pamoja na kuwepo kwa Kamati za Baraza, zinazofanya kazi za kusimamia mwenendo wa shughuli za Serikali.

Mheshimiwa Spika, Ni matarajio yetu kuwa Serikali itazifanyia kazi kasoro zote zilizobainika pamoja na kuyatekeleza mapendekezo ya Kamati hii kwa maendeleo ya nchi yetu na Taifa kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, Baada ya maelezo yangu hayo naomba kuwashukuru Wajumbe wote wa Baraza lako Tukufu kwa kunisikiliza na nawaomba wajadili na hatimae kuipitisha Ripoti ya Kamati ya PAC kwa lengo la kutekelezwa na Serikali.

Mheshimiwa Spika, Naomba kutoa hoja.

.....

Miraji Khamis Mussa,
Mwenyekiti wa Kamati ya Kuchunguza na Kudhibiti Hesabu za Serikali na
Mashirika,
Baraza la Wawakilishi,
Zanzibar.